

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2019. szeptember 19.*

„Előzetes döntéshozatal – Büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 6. és 47. cikke, valamint 51. cikkének (1) bekezdése – 2012/13/EU irányelv – A 8. cikk (2) bekezdése – 2013/48/EU irányelv – 12. cikk – (EU) 2016/343 irányelv – 3. cikk – Nemzeti szabályozás, amely terápiás és biztonsági okokból engedélyezi a demencia állapotában társadalomra veszélyes cselekményt elkövető személyek pszichiátriai intézetbe történő beutalását – A jogokra vonatkozó tájékoztatáshoz való jog – Ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog – Hatékony jogorvoslathoz való jog – Az ártatlanság vétele – Veszélyeztetett személy”

A C-467/18. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Rayonen sad Lukovit (lukoviti kerületi bíróság, Bulgária) a Bírósághoz 2018. július 17-én érkezett, 2018. július 17-i határozatával terjesztett elő az

EP

ellen folytatott,

a **Rayonna prokuratura Lom,**

KM,

HO

részvételével folyamatban lévő büntetőeljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: A. Prechal tanácselnök, F. Biltgen, J. Malenovský, C. G. Fernlund (előadó) és L. S. Rossi bírák,

főtanácsnok: M. Campos Sánchez-Bordona,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- EP képviselőiben M. Ekimdzhiev, K. Boncheva és T. Ekimdzhieva адвокати,
- a cseh kormány képviselőiben M. Smolek, J. Vlácil és A. Kasalická, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: bolgár.

- a holland kormány képviselőjében M. K. Bulterman és P. Huurnink, meghatalmazotti minőségben,
 - az Európai Bizottság képviselőjében R. Troosters és Y. G. Marinova, meghatalmazotti minőségben,
- a főtanácsnok indítványának a 2019. július 10-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
- meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló, 2012. május 22-i 2012/13/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2012. L 142., 1. o.; helyesbítés: HL 2019. L 39., 28. o.) 8. cikke (2) bekezdésének, a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról szóló, 2013. október 22-i 2013/48/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2013. L 294., 1. o.) 12. cikkének, a büntetőeljárás során az ártatlanság védelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2016. L 65., 1. o.) 3. cikkének, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 6. cikkének, 21. cikke (1) bekezdésének és 47. cikkének az értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az EP pszichiátriai intézetben való elhelyezésének elrendelésére irányuló bírósági eljárás keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az *EJEE*

- 3 Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezménynek (kihirdette: az 1993. évi XXXI. tv.; a továbbiakban: *EJEE*) a „Szabadsághoz és biztonsághoz való jog” című 5. cikke kimondja:

„(1) Mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján:

[...]

- e) törvényes őrizetbe vétel fertőző betegségek terjedésének megakadályozása céljából, valamint elmebeteg, alkoholista, kábítószer-élvezők vagy csavargók őrizetbe vétele;

[...]

(4) Szabadságától letartóztatás vagy őrizetbe vétel folytán megfosztott minden személynek joga van olyan eljáráshoz, melynek során őrizetbe vételének törvényességéről a bíróság rövid határidőn belül dönt, és törvényellenes őrizetbe vétele esetén szabadlábra helyezését rendeli el.

[...]”

Az uniós jog

A 2012/13 irányelv

- 4 A 2012/13 irányelv (19), (22) és (26) preambulumbekzdésének szövege a következő:

„(19) Az illetékes hatóságoknak – szóban vagy írásban – az ezen irányelvben előírtaknak megfelelően haladéktalanul tájékoztatniuk kell a gyanúsítottat vagy a vádlottat ezekről az eljárás tisztességességének megóvásához nélkülözhetetlen, a nemzeti jog szerint alkalmazandó jogokról. Annak érdekében, hogy ténylegesen és eredményesen gyakorolhassák ezen jogokat, a tájékoztatást az eljárás során haladéktalanul, de legkésőbb a gyanúsított vagy a vádlott első hivatalos – rendőrség vagy más illetékes hatóság általi – kihallgatását megelőzően kell megtenni.

[...]

(22) Amennyiben a gyanúsítottat vagy a vádlottat őrizetbe veszik vagy fogva tartják, az alkalmazandó eljárási jogokra vonatkozó tájékoztatást számára egy, a jogokról szóló írásbeli tájékoztatóban kell megadni, amelyet könnyen érthetően kell megfogalmazni annak érdekében, hogy segítse jogai megértésében. Ezt a jogokról szóló írásbeli tájékoztatót haladéktalanul át kell nyújtani minden, büntetőeljárás keretében a szabadságától bűnüldöző szervek által megfosztott őrizetbe vett személynek. [...]

[...]

(26) A gyanúsított vagy a vádlott ezen irányelvvel összhangban történő tájékoztatásakor az illetékes hatóságoknak különös figyelmet kell fordítaniuk az olyan személyekre, akik a tájékoztatás tartalmát vagy jelentését – például fiatal koruk, illetve szellemi vagy fizikai állapotuk miatt – nem képesek megérteni.”

- 5 Ezen irányelv 2. cikkének (1) bekezdése az alábbiak szerint határolja körül ezen irányelv hatályát:

„Ezt az irányelvet attól az időponttól kezdve kell alkalmazni, amikor valamely tagállam illetékes hatóságai az érintett személy tudomására hozzák azt, hogy bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják, az eljárás befejezéséig, ami annak a kérdésnek a végleges eldöntését jelenti, hogy a gyanúsított vagy a vádlott elkövette-e a bűncselekményt, ideértve – adott esetben – a büntetés kiszabását és az esetleges jogorvoslatról való döntést is.”

- 6 Az említett irányelv „A jogokra vonatkozó tájékoztatáshoz való jog” című 3. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak és a vádlottak legalább a következő, a nemzeti jog szerint alkalmazandó eljárási jogokról haladéktalanul tájékoztatást kapjanak e jogaik eredményes gyakorlásának lehetővé tétele érdekében:

- a) ügyvéd igénybevételeének joga;
- b) térítésmentes jogi tanácsadásra való bármely jogosultság, és igénybevételeének feltételei;
- c) a vádra vonatkozó tájékoztatáshoz való jog a 6. cikkel összhangban;
- d) a tolmácsoláshoz és fordításhoz való jog;

e) a hallgatáshoz való jog.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy az (1) bekezdés szerinti tájékoztatás nyújtására szóban vagy írásban, egyszerű és közérthető nyelven kerüljön sor, figyelembe véve a kiszolgáltatott gyanúsítottak és kiszolgáltatott vádlottak speciális igényeit.”

- 7 Ugyanezen irányelvnek „A váddal kapcsolatos tájékoztatáshoz való jog” című 6. cikke (1) és (3) bekezdése ekképp rendelkezik:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak és a vádlottak a bűncselekménnyről, amelynek elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják őket, tájékoztatást kapjanak. Ezt a tájékoztatást haladéktalanul meg kell adni, és olyan részletességgel, amely az eljárás tisztességességének megóvásához és a védelemhez való jog eredményes gyakorlásához szükséges.

[...]

(3) A tagállamok biztosítják, hogy legkésőbb a vád tartalmának [helyesen: vádirat] bírósághoz való benyújtásakor a vádra vonatkozóan részletes tájékoztatást nyújtsanak, többek között a bűncselekmény jellegéről és jogi minősítéséről, valamint a vádlott szerepének jellegéről.”

- 8 A 2012/13 irányelv „Ellenőrzés és jogorvoslatok” című 8. cikke a (2) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottaknak és a vádlottaknak, illetve ügyvédjüknek joga legyen ahhoz, hogy a nemzeti jog eljárásaival összhangban jogorvoslattal élhessenek, ha az illetékes hatóságok elmulasztják vagy megtagadják az ezen irányelv szerinti tájékoztatást.”

A 2013/48 irányelv

- 9 A 2013/48 irányelv (51) preambulumbekkezdése a következőképpen szól:

„A tisztességes igazságszolgáltatáshoz hozzátartozik a gondossági kötelezettség a gyanúsítottakkal vagy vádlottakkal kapcsolatban, akik potenciálisan kiszolgáltatott helyzetben vannak. Az ügyészségnek, a bűnüldöző szerveknek és az igazságügyi hatóságoknak ezért elő kell segíteniük, hogy az ilyen személyek ténylegesen gyakorolhassák az ezen irányelvben biztosított jogaikat, például bármely olyan potenciális kiszolgáltatottság figyelembevételével, amely befolyásolja az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog és a valamely harmadik személynek a szabadságelvonásról való tájékoztatásához való jog gyakorlására irányuló képességüket, továbbá az említett jogok szavatolását szolgáló megfelelő intézkedések megtételével.”

- 10 Ezen irányelv 2. cikke (1) bekezdésének szövege a következő:

„Ezt az irányelvet attól az időponttól kezdve kell a büntetőeljárás során a gyanúsítottakra és vádlottakra alkalmazni, amikor valamely tagállam illetékes hatóságai – hivatalos értesítés útján vagy más módon – tudomásukra hozzák, hogy bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják őket, függetlenül attól, hogy a szabadságuk elvonására sor kerül-e. Ez az irányelv az eljárás befejezéséig alkalmazandó, azaz annak végső megállapításáig, hogy a gyanúsított vagy a vádlott elkövette-e a bűncselekményt, beleértve adott esetben a büntetékiszabást és a fellebbezés elbírálását is.”

- 11 Az említett irányelv „Jogorvoslat” című 12. cikke a következőket írja elő:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a büntetőeljárás alatt álló gyanúsítottak és vádlottak, valamint az európai elfogatóparanccsal kapcsolatos eljárások alatt álló keresett személyek a nemzeti jog szerint hatékony jogorvoslati joggal rendelkezzenek az ezen irányelv szerinti jogaik megsértése esetén.

(2) A bizonyítékok elfogadhatóságára vonatkozó nemzeti szabályok és rendszerek sérelme nélkül a tagállamok gondoskodnak a védelemhez való jog és a tisztességes eljáráshoz való jog tiszteletben tartásáról, amikor a büntetőeljárások során mérlegelik a gyanúsított vagy a vádlott által az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogának megsértésével – illetve a 3. cikk (6) bekezdésének megfelelően e jogtól engedélyezett eltérés esetében – tett vallomásokat vagy így szerzett bizonyítékokat.”

- 12 Ugyanezen irányelv „Veszélyeztetett személyek” című 13. cikke a következőket írja elő:

„A tagállamok biztosítják, hogy ezen irányelv alkalmazása során figyelembe vegyék a veszélyeztetett gyanúsítottak és vádlottak sajátos szükségleteit.”

A 2016/343 irányelv

- 13 A 2016/343 irányelv „Hatály” című 2. cikke a következőket írja elő:

„Ezt az irányelvet azokra a természetes személyekre kell alkalmazni, akik büntetőeljárásban gyanúsítottak vagy vádlottak. Ezt az irányelvet a büntetőeljárás minden szakaszában alkalmazni kell, attól a pillanattól kezdve, amikor valamely személyt bűncselekmény vagy feltételezett bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanak vagy vádolnak meg, azon határozat jogerőre emelkedéséig, amelyben véglegesen megállapítást nyer, hogy a gyanúsított vagy a vádlott elkövette-e az érintett bűncselekményt.”

- 14 Ezen irányelvnek „Az ártatlanság védelme” című 3. cikke értelmében:

„A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak és a vádlottak mindaddig ártatlannak tekintendők, amíg bűnösségüket jogszerűen meg nem állapították.”

- 15 Az említett irányelv 6. cikke kimondja:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak vagy a vádlottak bűnösségének megállapítása tekintetében a bizonyítási teher a vádhatóságot terhelje. Ez nem érinti a bíró vagy az illetékes bíróság bármely arra vonatkozó kötelezettségét, hogy a terhelő és a mentő bizonyítékokat egyaránt feltárja, és a védelem arra vonatkozó jogát, hogy az alkalmazandó nemzeti jognak megfelelően bizonyítékot terjesszen elő.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy a bűnösség kérdésében felmerült bármely kétely a gyanúsított vagy a vádlott javára legyen értékelve, ideértve azt az esetet is, amikor a bíróság azt mérlegeli, hogy az érintett személyt fel kell-e menteni.”

- 16 Ugyanezen irányelv 14. cikkének (1) bekezdésével összhangban az irányelvet 2018. április 1-jéig kellett átültetni, míg a 15. cikk értelmében ez az irányelv 2016. március 31-én lépett hatályba.

A bolgár jog

- 17 A Nakazatelno protsesualen kodeks (a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv) alapjárás tényállásának megvalósulása idején hatályos változata a 427. és azt követő cikkeiben olyan különös eljárást ír elő, amelynek révén a bíróság az ügyész indítványára elrendelheti azon személyek kényszergyógykezelését, akik a demencia állapotában a társadalomra veszélyes cselekményt követnek el.
- 18 A büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 427. cikke a következőképpen rendelkezik:
- „1) A kényszergyógykezelés alkalmazását a kerületi ügyészség ügyésze indítványozza [...]
- 2) Indítványának megtétele előtt az ügyész szakértői vélemény készítését rendeli el, és a vizsgálati hatóságot megbízza a személynek a cselekmény elkövetése előtt, illetve után tanúsított magatartásának tisztázására, valamint e személy társadalomra való veszélyességének felmérésére.”
- 19 Az e törvénykönyv 428–491. cikkében ismertetett eljárás szerint az ügyész indítványát az érintett személy lakóhelye szerinti kerületi bíróság vizsgálja meg, amely bíróság tárgyalás tartását követően egyesbíró által hozott végzéssel határoz az ügyben; e végzéssel szemben fellebbezésnek van helye.
- 20 Egyébiránt a Zakon za zdraveto (az egészségügyről szóló törvény) 155. és azt követő cikkei olyan különös eljárást vezetnek be, amelynek keretében a bíróság elrendelheti a mentális zavarban szenvedő személy egészségügyi intézetben való kényszerelhelyezését, ha e személy veszélyt jelent saját vagy mások egészségére.

Az alapjárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 21 2015. augusztus 26-án a rendőrök, miután holttestet találtak Medkovets (Bulgária) egyik utcájában, felkeresték EP-t, az áldozat fiát annak otthonában. EP elismerte, hogy megölte az anyját. Miután a tanúk EP mentális zavarairól számoltak be, a rendőrök egy pszichiátriai fekvőbeteg-intézmény sürgősségi részlegére szállították EP-t.
- 22 A Rayonen sad Lom (lomi kerületi bíróság, Bulgária) a 2015. szeptember 12-i határozatával elrendelte EP pszichiátriai fekvőbeteg-intézményben való hat hónapos elhelyezését. Az egészségügyről szóló törvény alapján hozott e határozatot megszakítás nélkül meghosszabbították az előzetes döntéshozatalra utaló határozat időpontjáig.
- 23 A két kórházi pszichiáter által készített pszichiátriai szakértői vélemény megállapította, hogy EP paranoid skizofréniában szenved.
- 24 A 2016. július 7-i végzésével a montanai (Bulgária) ügyész EP mentális betegsége miatt megszüntette a büntetőeljárást. Az ügyész, mivel megítélése szerint EP nem volt képes részt venni az eljárásban, nem kézbesítette e végzést EP részére.
- 25 2017. december 29-én az Apelativna prokuratura Sofia (szófiaei ügyészség, Bulgária) elrendelte a büntetőeljárás folytatását, és az egészségügyről szóló törvény alapján előírányozta EP intézeti elhelyezésének fenntartását.
- 26 A 2018. március 1-jei végzéssel az EP ellen indított büntetőeljárás befejeződött. Az ügyészség az orvosi kényszerintézkedések elrendelésének szükségességét azzal indokolta, hogy EP a mentális zavar állapotában követett el szándékos bűncselekményt, ezért a büntetőjogi felelőssége nem volt megállapítható. A végzést kézbesítették a sértett lányának. Határidőn belül benyújtott jogorvoslati kérelem hiányában e végzés 2018. március 10-én jogerőre emelkedett.

- 27 A Rayonna prokuratura Lom (lomi ügyészség, Bulgária) a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 427. és azt követő cikkei alapján EP pszichiátriai fekvőbeteg-intézményben való elhelyezése iránti indítványt terjesztett a kérdést előterjesztő bíróság, a Rayonen sad de Lukovit elé (lukoviti körzeti bíróság, Bulgária).
- 28 E bíróságnak kétségei vannak afelől, hogy a mentális betegségben szenvedő személyek egészségügyi intézményben való kényszerelhelyezésére vonatkozó nemzeti rendelkezések megfelelnek-e a 2012/13, a 2013/48 és a 2016/343 irányelv, valamint a Charta által biztosított jogoknak. E kételyek elsősorban a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 427. és azt követő cikkeivel, illetve az e cikkeken előírt különös büntetőeljárással kapcsolatosak, amely eljárás a társadalomra veszélyes személyek pszichiátriai fekvőbeteg-intézményben való elhelyezéséhez is vezethet. E kételyek az egészségügyről szóló törvény rendelkezéseit is érintik, mivel az e rendelkezésekben előírt eljárás szintén lehetővé teszi valamely személy megelőző jelleggel történő kényszerbeutalását, amennyiben okkal feltételezhető, hogy egészségi állapotából fakadóan e személy bűncselekményt követhet el.
- 29 A kérdést előterjesztő bíróság ugyanis rámutat arra, hogy EP-t nem hallgatták ki a nyomozás során, és nem tájékoztatták az ellene indult büntetőeljárásról. Mivel nem emeltek ellene vádat, az ügyvédi segítség igénybevételének lehetőségét sem biztosították számára. Az ügyészség jogi és ténybeli megállapításaival szemben egyáltalán nem volt lehetősége jogorvoslattal élni.
- 30 Egyébiránt a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a kényszergyógykezelés alkalmazására irányuló, a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 427. és azt követő cikkei szerinti eljárás tekintetében a nemzeti jog nem teszi lehetővé a bíróság számára annak vizsgálatát, hogy a cselekmény elkövetőjének tekintett személyt a nyomozás kezdeti szakaszában megillették-e a védelemhez való jog gyakorlásához szükséges minimális eljárási garanciák. A jelen esetben EP a vele szemben felhozott vádra vonatkozó tájékoztatáshoz való jogának, a hallgatáshoz való jogának, valamint az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogának megsértésére hivatkozott. A kérdést előterjesztő bíróság különösen azt a kérdést veti fel, hogy az ilyen szabályozás összeegyeztethető-e a Charta 47. cikkével és 48. cikkének (2) bekezdésével.
- 31 E bíróság ezenkívül azt a kérdést is felveti, hogy az EP ellen folytatott eljárás a 2012/13, a 2013/48 és a 2016/343 irányelv hatálya alá tartozik-e. Igenlő válasz esetén a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy ha a Bíróság úgy ítélné meg, hogy a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 427. és azt követő cikkei szerinti különös büntetőeljárás nem biztosítja a hatékony jogorvoslathoz való jogot, az előbb említett bíróság analógia útján a rendes büntetőeljárást alkalmazhatná.
- 32 E körülmények között a Rayonen sad de Lukovit (lukoviti kerületi bíróság, Bulgária) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „1) A [2012/13] irányelv és a [2013/48] irányelv hatálya alá tartozik-e az ügyészség megállapítása szerint a társadalomra veszélyes cselekményt elkövető személyekkel szemben alkalmazott, egyfajta állami kényszert jelentő kényszergyógykezelés elrendelésére irányuló jelen eljárás?
- 2) Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkével összefüggésben értelmezett 2013/48/EU irányelv 12. cikke és 2012/13/EU irányelv 8. cikke értelmében vett, a személyek számára jogaiknak a tárgyalást előkészítő eljárásban elkövetett esetleges megsértésével szemben bíróság előtti jogorvoslathoz való jogot biztosító hatékony jogorvoslatot jelentenek-e azok a bolgár eljárási szabályok, amelyek [a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv] 427. és azt követő cikkei szerinti, a kényszergyógykezelés elrendelésére irányuló különös eljárást szabályozzák, és amelyek szerint a bíróság nem utalhatja vissza az eljárást az ügyészség elé, és nem utasíthatja az ügyészséget a tárgyalást előkészítő eljárásban elkövetett lényeges eljárási hibák orvoslására, hanem csak helyt adhat a kényszergyógykezelés elrendelése irányuló indítványnak, vagy elutasíthatja azt?

- 3) Alkalmazandó-e a 2012/13/EU irányelv és a 2013/48/EU irányelv a büntetőeljárásokra (azok tárgyalást előkészítő szakaszára), ha a nemzeti jog, mégpedig a [büntetőeljárásról szóló törvénykönyv] nem ismeri a »gyanúsított« jogintézményét, és az ügyészség az érintett személyt nem tekinti hivatalosan vádlottnak a tárgyalást előkészítő eljárásban, mivel abból indul ki, hogy a nyomozás tárgyát képező emberölést az érintett személy a büntethetőséget kizáró állapotban követte el, és ezért megszünteti a büntetőeljárást, anélkül hogy ezt az érintett személy tudomására hozná, és a bíróság előtt az érintett személy kényszergyógykezelésének elrendelését indítványozza?
- 4) A 2012/13/EU irányelv 2. cikkének (1) bekezdése és a 2013/48/EU irányelv 2. cikkének (3) bekezdése értelmében vett »gyanúsított« minősül-e az a személy, akinek kényszergyógykezelését indítványozták, ha az első helyszíni szemle, valamint az áldozat és fia lakásában végrehajtott kezdeti nyomozási cselekmények során egy rendőr, miután vérnyomokat fedezett fel az áldozat fiának testén, kikérdezte őt anyja megölésének és holtteste utcára történő kihelyezésének okairól, és e kérdések megválaszolását követően megbilincselte? Ha e kérdésre igenlő választ kell adni, akkor az érintett személynek már ezen időpontban tájékoztatást kell-e kapnia a 2012/13/EU irányelv 3. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett (1) bekezdése alapján, és hogyan kell ilyen esetben figyelembe venni az érintett személy speciális igényeit a (2) bekezdése alapján a tájékoztatás nyújtása során, ha a rendőr tudott arról, hogy az érintett személy mentális zavarban szenved?
- 5) Összeegyeztethetők-e a büntetőeljárás során az ártatlanság véelme egyes vonatkozásainak megerősítéséről szóló (EU) 2016/343 irányelv 3. cikkével a jelen ügyben szereplőkhöz hasonló olyan nemzeti rendelkezések, amelyek gyakorlatilag szabadságelvontást tesznek lehetővé egy pszichiátriai fekvőbeteg-intézetben az egészségügyről szóló törvény szerinti eljárásban történő kényszerbeutalás (megelőző jellegű kényszerintézkedés, amelynek elrendelésére akkor kerül sor, ha bizonyítást nyer, hogy az érintett személy mentális betegségben szenved, és fennáll a veszélye annak, hogy az érintett személy bűncselekményt fog elkövetni, de amely nem rendelhető el egy már elkövetett cselekmény miatt) révén, ha az eljárás megindításának tényleges oka az a cselekmény, amely miatt büntetőeljárás indult a kezelésre beutalt személy ellen, és sor kerül-e ily módon a letartóztatás során a tisztességes eljáráshoz való jog megkerülésére, mely eljárásnak meg kell felelnie az EJEE [...] 5. cikkének (4) bekezdése szerinti feltételeknek, vagyis olyan eljárásnak kell lennie, amelynek keretében a bíróság felülvizsgálhatja mind az eljárási szabályok betartását, mind a letartóztatást megalapozó gyanút, mind pedig ezen intézkedés céljának jogszerűségét, amire a bíróság köteles, ha az érintett személyt a büntetőeljárásról szóló törvényben szabályozott eljárásnak megfelelően tartóztatták le?
- 6) Annak véelmét is magában foglalja-e az ártatlanság véelmének az (EU) 2016/343 irányelv 3. cikke szerinti fogalma, hogy a nem büntethető személyek nem követték el azt a társadalomra veszélyes cselekményt, amellyel az ügyészség vádolja őket, amíg ennek ellenkezője bizonyítást nem nyer az eljárási szabályoknak megfelelően (a büntetőeljárásban a védelemhez való jog tiszteletben tartása mellett)?
- 7) A 2013/48/EU irányelv 12. cikkével összefüggésben értelmezett 13. cikkében és a 2012/13/EU irányelv 3. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 8. cikkének (2) bekezdésében előírtaknak megfelelően hatékony jogorvoslatot biztosítanak-e a veszélyeztetett, illetve kiszolgáltatott személyeknek azok a nemzeti rendelkezések, amelyek különböző hatásköröket biztosítanak a kérdést előterjesztő bíróság számára a tárgyalást előkészítő eljárás jogszerűségének hivatalból elvégzendő vizsgálatával kapcsolatban attól függően, hogy:
 - a) a bíróság az ügyészség olyan vádiratát vizsgálja-e, amelynek állítása szerint egy bizonyos, ép elmeállapotú személy emberölést követett el ([a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv] 249. cikkének (4) bekezdésével összefüggésben értelmezett 249. cikkének (1) bekezdése); vagy
 - hogyan

- b) a bíróság az ügyészség olyan indítványát vizsgálja-e, amelynek állítása szerint az érintett személy emberölést követett el, a cselekmény azonban az elkövető mentális zavara miatt nem minősül bűncselekménynek, és amely kezelés céljából állami kényszer bíróság általi elrendelését indítványozza?

Ugyanígy összeegyeztethetők-e a megkülönböztetés tilalmának a Charta 21. cikkének (1) bekezdése szerinti elvével a bíróság különböző hatáskörei, amelyek az eljárás típusától függnének, az eljárás típusa pedig attól függ, hogy az elkövetőként megjelölt személy ép elmeállapotú-e ahhoz, hogy büntetőjogi felelősségre legyen vonható?”

A Bíróság előtti eljárás

- 33 A kérdést előterjesztő bíróság azt kérte, hogy az ügyet az Európai Unió Bírósága alapokmányának 23a. cikkében előírt sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárásban bírálják el.
- 34 A Bíróság 2018. augusztus 10-én az előadó bíró javaslatára, a főtanácsnok meghallgatását követően úgy határozott, hogy e kérelemnek nem kell helyt adni.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első, a harmadik és a negyedik kérdésről

- 35 Együttesen vizsgálándó első, harmadik és negyedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2012/13 irányelvet és a 2013/48 irányelvet úgy kell-e értelmezni, hogy azok alkalmazandók az alapeljárásban szóban forgó nemzeti szabályozás által előírthoz hasonló olyan bírósági eljárásra, amely terápiás és biztonsági okokból engedélyezi azon személyek pszichiátriai intézetbe történő beutalását, akik a demencia állapotában társadalomra veszélyes cselekményt követtek el, és ha igen, akkor mely időponttól kell tájékoztatni az érintett személyt a 2012/13 irányelv által számára biztosított jogokról.
- 36 A 2012/13 és a 2013/48 irányelvnek egyaránt közös célja a büntetőeljárás során a gyanúsítottak és a vádlottak bizonyos jogaival kapcsolatos minimumszabályok meghatározása. A 2012/13 irányelv konkrétan a jogokra vonatkozó tájékoztatáshoz való jog, míg a 2013/48 irányelv az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogra, harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogra és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogra vonatkozik.
- 37 Ezenkívül ezen irányelvek preambulumbekzdéseiből kitűnik, hogy e célból többek között a Charta 6., 47. és 48. cikkében kimondott jogokra támaszkodnak, és e jogoknak a büntetőeljárás során a gyanúsítottak vagy vádlottak tekintetében való érvényesítésére irányulnak.
- 38 Az említett irányelvek hatályát csaknem azonosan határozza meg az egyes irányelvek 2. cikke. E rendelkezésekből lényegében kitűnik, hogy ugyanezen irányelveket attól az időponttól kezdve kell alkalmazni, amikor valamely tagállam illetékes hatóságai valamely személy tudomására hozzák, hogy bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják, egészen az eljárás befejezéséig, azaz „annak végső megállapításáig, hogy a gyanúsított vagy a vádlott elkövette-e a bűncselekményt, beleértve adott esetben a büntetéskiszabást és a fellebbezés elbírálását is”.
- 39 Igaz, hogy sem a 2012/13 irányelv, sem a 2013/48 irányelv nem tartalmaz arra utaló kifejezett rendelkezéseket, hogy az általuk szabályozott büntetőeljárások azokat a büntetőeljárásokat is magukban foglalják, amelyek a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 427. és azt követő cikkeiben előírthoz hasonló, pszichiátriai intézetbe történő beutaláshoz vezethetnek.

- 40 Mindazonáltal a kifejezett rendelkezések e hiánya nem jelenti azt, hogy a pszichiátriai intézetbe történő beutalásra vonatkozó ilyen eljárás nem tartozik ezen irányelvek hatálya alá amiatt, hogy az nem eredményez „büntetéskiszabást”.
- 41 E tekintetben, amint arra a főtanácsnok az indítványának 61. és 62. pontjában lényegében rámutatott, a 2012/13 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének – és a 2013/48 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének az előbbihez hasonló – megfogalmazása alapján éppen ellenkezőleg megállapítható, hogy az ezen irányelvek értelmében vett „büntetőeljárás” fogalma a pszichiátriai intézetbe történő beutalásra vonatkozó olyan eljárásokra is kiterjed is, amelyek ugyan nem eredményeznek szigorú értelemben vett büntetéskiszabást, de szabadságelvonnással járó intézkedést alkalmaznak, feltéve hogy ezen intézkedést nem csupán terápiás, hanem biztonsági okokból is alkalmazzák a bűncselekményi tényállást megvalósító azon személyekkel szemben, akiknek a büntetőjogi megítélés alá eső cselekmények megvalósításakor fennálló mentális állapota indokolja, hogy büntetőjogi szankció – például szabadságvesztés-büntetés – helyett pszichiátriai intézetbe történő beutalást alkalmazzanak.
- 42 Mivel a Chartának a szabadsághoz és biztonsághoz való jogra vonatkozó 6. cikkében biztosított jogok megfelelnek az EJEE ugyanezen jogra vonatkozó 5. cikkében biztosított jogoknak, a Charta 52. cikke (3) bekezdésével összhangban az említett 6. cikknek hasonló jelentést és hatályt kell tulajdonítani, mint az EJEE 5. cikkében biztosított, az Emberi Jogok Európai Bírósága által értelmezett jogoknak. A Charta 6. cikkének értelmezéséhez tehát figyelembe kell venni az EJEE 5. cikkének (1) bekezdését (lásd ebben az értelemben: 2019. február 12-i TC-ítélet, C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, 57. pont).
- 43 Márpedig az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének e) pontja értelmében „mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján: [...] elmebetegek [...] őrizetbe vétele”.
- 44 Ezt a rendelkezést az Emberi Jogok Európai Bírósága az államoknak a joghatóságuk alá tartozó személyek szabadsága védelmére vonatkozó pozitív kötelezettségeként értelmezte. Ha ez nem így lenne, az meglehetősen nagy joghézagot eredményezne az önkényes fogva tartással szembeni védelem terén, ami nem lenne arányos az egyének szabadságának a demokratikus társadalomban betöltött jelentőségével. Az állam tehát köteles a veszélyeztetett személyek tényleges védelmét biztosító intézkedéseket hozni (EJEB, 2012. január 17., Stanev kontra Bulgária, 36760/06. sz., CE:ECHR:2012:0117JUD003676006, 120. §).
- 45 Ebből következik, hogy a szabadságelvonnással járó olyan intézkedések, mint az alapügyben szóban forgó pszichiátriai vagy orvosi ellátással kapcsolatos intézkedések, az EJEE 5. cikkének, és következésképpen a Charta 6. cikkének hatálya alá tartoznak.
- 46 Következésképpen a Charta 6. cikkében biztosított, szabadsághoz és biztonsághoz való jog fényében a 2012/13 és a 2013/48 irányelv nem értelmezhető oly módon, hogy azok kizárják a hatályuk alól az olyan személyek pszichiátriai intézetbe való beutalásának elrendelését lehetővé tevő bírósági eljárást, akikről a korábbi büntetőeljárásban megállapították, hogy bűncselekménynek minősülő tényállást valósítottak meg.
- 47 Ezen értelmezést megerősíti az a körülmény, hogy az európai uniós jogalkotó a 2012/13 irányelv 3. cikkének (2) bekezdésében gondot fordított arra, hogy a tagállamok számára előírja annak biztosítását, hogy a tájékoztatáshoz való jog alapján a tájékoztatás nyújtására „szóban vagy írásban, egyszerű és közérthető nyelven kerüljön sor, figyelembe véve a kiszolgáltatott gyanúsítottak és kiszolgáltatott vádlottak speciális igényeit”. Ezen irányelv (26) preambulumbekkezdése kifejezetten említést tesz azon személyek helyzetéről, akik a tájékoztatás tartalmát vagy jelentését a szellemi állapotuk miatt nem képesek megérteni. Az elmebetegeket tehát e rendelkezés alapján kiszolgáltatott személyeknek kell tekinteni, mivel elképzelhető, hogy súlyos mentális zavarai miatt nem értik meg a jogaikról nyújtott tájékoztatást.

- 48 Ehhez hasonlóan a 2013/48 irányelv 13. cikke előírja a tagállamokkal szemben annak biztosítását, hogy ezen irányelv alkalmazása során figyelembe vegyék „a veszélyeztetett gyanúsítottak és vádlottak sajátos szükségleteit”. Jóllehet az említett irányelv (51) preambulumbekzdése a „potenciálisan kiszolgáltatott helyzetben” lévő személyekre és olyan „potenciális kiszolgáltatottság[ra]” utal, „amely befolyásolja az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog és a valamely harmadik személynek a szabadságelvönásról való tájékoztatásához való jog gyakorlására irányuló képességüket”, anélkül hogy kifejezetten meghatározná, hogy e kiszolgáltatott helyzet a mentális állapotukból is eredhet, ugyanezen irányelv céljára figyelemmel meg kell állapítani, hogy az elmebetegék szintén az említett 13. cikkben szereplő, kiszolgáltatott személyek kategóriájába tartoznak.
- 49 Mivel a 2012/13 irányelvet alkalmazni kell az olyan eljárásokra, mint amely a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 427. és azt követő cikkeiben szerepel, a kérdést előterjesztő bíróság ezenkívül azt kívánja megtudni, hogy az irányelv 3. cikke alapján mely időponttól kell a gyanúsítottat tájékoztatni a jogairól.
- 50 A tájékoztatás hatékonyságához az szükséges, hogy arra az eljárás korai szakaszában kerüljön sor. Ezen irányelv 2. cikkéből az következik, hogy az irányelvet „attól az időponttól kezdve kell alkalmazni, amikor valamely tagállam illetékes hatóságai az érintett személy tudomására hozzák azt, hogy bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják”. Az említett irányelv 3. cikke így előírja, hogy a „tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak és a vádlottak legalább [az] eljárási jogokról haladéktalanul tájékoztatást kapjanak e jogaik eredményes gyakorlásának lehetővé tétele érdekében”.
- 51 Amint arra a 2012/13 irányelv (19) preambulumbekzdése emlékeztet, a tájékoztatáshoz való jog célja a büntetőeljárás méltányosságának megóvása és a védelemhez való jog érvényesülésének biztosítása ezen eljárás első szakaszától kezdve. Amint az ugyanis a Bizottságnak a 2012/13 irányelv alapjául szolgáló, 2010. július 20-i irányelvjavaslatának (COM(2010) 392 végleges) 24. pontjából következik, hogy a letartóztatott a vallomás kikényszerítése tekintetében közvetlenül a szabadságtól való megfosztást követő időszakban a legkiszolgáltatottabb, ezért „alapvető fontosságú, hogy a gyanúsított vagy vádlott jogairól azonnal, azaz letartóztatása után késedelem nélkül tájékoztatást kapjon a leghatékonyabb módon”.
- 52 A 2012/13 irányelv (19) preambulumbekzdése egyébiránt hangsúlyozza, hogy a jogokra vonatkozó tájékoztatáshoz való jogot „legkésőbb a gyanúsított vagy a vádlott első hivatalos – rendőrség [...] általi – kihallgatását megelőzően” érvényesíteni kell. Ezenfelül a 2012/13 irányelv (22) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy „[a]mennyiben a gyanúsítottat vagy a vádlottat őrizetbe veszik vagy fogva tartják, az alkalmazandó eljárási jogokra vonatkozó tájékoztatást számára egy, a jogokról szóló írásbeli tájékoztatóban kell megadni, amelyet könnyen érthetően kell megfogalmazni annak érdekében, hogy segítse jogai megértésében. Ezt a jogokról szóló írásbeli tájékoztatót haladéktalanul át kell nyújtani minden, büntetőeljárás keretében a szabadságától bűnüldöző szervek által megfosztott őrizetbe vett személynek”.
- 53 Mindezekből az következik, hogy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személyeket a lehető leghamarabb – de legkésőbb az első hivatalos, rendőrség általi kikérdezésük előtt – tájékoztatni kell a jogaikról azon időpontot követően, hogy a velük kapcsolatos gyanú – a sürgősségtől eltérő összefüggésben – indokolja, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságok kényszerintézkedések útján korlátozzák a szabadságukat.
- 54 Mindezekre tekintettel az első, harmadik és negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2012/13 irányelvet és a 2013/48 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azok alkalmazandók az alapeljárásban szóban forgó nemzeti szabályozás által előírthoz hasonló olyan bírósági eljárásra, amely terápiás és biztonsági okokból engedélyezi azon személyek pszichiátriai intézetbe történő beutalását, akik a demencia állapotában társadalomra veszélyes cselekményt követtek el. A 2012/13 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személyeket a lehető leghamarabb – de legkésőbb az első hivatalos, rendőrség általi kikérdezésük előtt – tájékoztatni kell a jogaikról azon

időpontot követően, hogy a velük kapcsolatos gyanú – a sürgősségtől eltérő összefüggésben – indokolja, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságok kényszerintézkedések útján korlátozzák a szabadságukat.

A második és hetedik kérdésről

- 55 Együttesen vizsgálendő második és hetedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a Charta 47. cikkében, valamint a 2012/13 irányelv 8. cikkének (2) bekezdésében és a 2013/48 irányelv 12. cikkében biztosított hatékony jogorvoslathoz való jogot úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint amely az alapügy tárgyát képezi, amely terápiás és biztonsági okokból olyan eljárásról rendelkezik, amely lehetővé teszi a demencia állapotában társadalomra veszélyes cselekményt elkövető személyek pszichiátriai intézetbe történő beutalását, tekintettel arra, hogy e szabályozás nem teszi lehetővé a hatáskörrel rendelkező bíróság számára annak megvizsgálását, hogy az előtte folyamatban lévő eljárást megelőző eljárások során – amelyek nem tartoznak ilyen bírósági felülvizsgálat alá – tiszteletben tartották-e az ezen irányelvekben szereplő eljárási jogokat.
- 56 Ami először is a 2012/13 irányelv értelmezését illeti, rá kell mutatni arra, hogy ezen irányelv 8. cikkének (2) bekezdése megköveteli, hogy „a gyanúsítottaknak és a vádlottaknak, illetve ügyvédjüknek joga legyen ahhoz, hogy a nemzeti jog eljárásaival összhangban jogorvoslattal élhessenek, ha az illetékes hatóságok elmulasztják vagy megtagadják az ezen irányelv szerinti tájékoztatást”.
- 57 Figyelembe véve a Charta 47. cikke által védett hatékony jogorvoslathoz való jog jelentőségét, valamint a 2012/13 irányelv 8. cikke (2) bekezdésének egyértelmű, feltétlen és pontos szövegét, ez utóbbi rendelkezéssel ellentétes minden olyan nemzeti intézkedés, amely akadályozza a hatékony jogorvoslati lehetőségek gyakorlását az ezen irányelv által védett jogok megsértése esetén.
- 58 Másodszor, ugyanilyen módon kell értelmezni a 2013/48 irányelv 12. cikkét is, amely szerint „a büntetőeljárás alatt álló gyanúsítottak és vádlottak [...] a nemzeti jog szerint hatékony jogorvoslati joggal rendelkező[...]nek az ezen irányelv szerinti jogaik megsértése esetén”.
- 59 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata értelmében a tagállamok irányelvből eredő kötelezettsége az abban előírt eredmény elérésére, valamint az EUSZ 4. cikk (3) bekezdése és az EUMSZ 288. cikk értelmében fennálló azon feladatuk, hogy megtegyék a megfelelő általános és különös intézkedéseket e kötelezettség teljesítésének biztosítása érdekében, a tagállamok minden hatóságára vonatkozik, beleértve hatáskörük keretén belül az igazságszolgáltatás szerveit is (2018. augusztus 7-i Smith ítélet, C-122/17, EU:C:2018:631, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 60 E kötelezettség teljesítése érdekében az uniós joggal összhangban álló értelmezés elve megköveteli, hogy a nemzeti hatóságok hatáskörük keretei között tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy a belső jog egészére tekintettel és az általa elfogadott értelmezési módszerek alkalmazásával biztosítsák az uniós jog teljes érvényesülését, és annak céljával összhangban álló eredményre jussanak (lásd ebben az értelemben: 2004. október 5-i Pfeiffer és társai ítélet, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 117. pont; 2019. május 8-i Praxair MRC ítélet, C-486/18, EU:C:2019:379, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 61 A nemzeti jog uniós joggal összhangban álló értelmezése elvének azonban vannak bizonyos korlátai. Így az általános jogelvek korlátozzák a nemzeti bíróság azon kötelezettségét, hogy a belső jog releváns szabályainak értelmezésekor és alkalmazásakor figyelembe kell vennie az uniós jogot, továbbá e kötelezettség nem szolgálhat a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének alapjául (2018. augusztus 7-i Smith ítélet, C-122/17, EU:C:2018:631, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 62 A nemzeti bíróság feladata annak eldöntése, hogy képes-e az uniós joggal összhangban értelmezni a nemzeti szabályozást. E tekintetben elegendő megállapítani, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy annak ellenére, hogy nincs olyan jogorvoslati lehetőség, amely – a pszichiátriai intézetbe történő beutalásnak a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 427. és azt követő cikkei alapján való indítványozása alkalmával – lehetővé teszi az ezen indítványt megelőző büntetőeljárás szabályszerűségének vizsgálatát, analógia útján a rendes büntetőeljárás alkalmazásával lefolytathat ilyen vizsgálatot és ezáltal biztosíthatja az érintett jogainak védelmét.
- 63 Ebből következik, hogy a Charta 47. cikkét, valamint a 2012/13 irányelv 8. cikkének (2) bekezdését és a 2013/48 irányelv 12. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint amely az alapügy tárgyát képezi, amely terápiás és biztonsági okokból olyan bírósági eljárásról rendelkezik, amely lehetővé teszi a demencia állapotában társadalomra veszélyes cselekményt elkövető személyek pszichiátriai intézetbe történő beutalását, amennyiben e szabályozás nem teszi lehetővé a hatáskörrel rendelkező bíróság számára annak megvizsgálását, hogy az előtte folyamatban lévő eljárást megelőző eljárások során – amelyek nem tartoznak ilyen bírósági felülvizsgálat alá – tiszteletben tartották-e az ezen irányelvekben szereplő eljárási jogokat.

Az ötödik kérdésről

- 64 Ötödik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy egyrészt a Charta 6. cikkében foglalt, szabadsághoz és biztonsághoz való jogot, másrészt pedig a 2016/343 irányelv 3. cikkében rögzített, ártatlanság védelméhez való jogot úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint amely az alapügyben szóban forgó egészségügyről szóló törvény 155. és azt követő cikkeiben szerepel, amely lehetővé teszi azon személy pszichiátriai intézetbe történő beutalását, aki az egészségi állapotára tekintettel veszélyt jelenthet a saját vagy harmadik személyek egészségére, ugyanakkor nem teszi lehetővé, hogy az ilyen kérelem tárgyában eljáró bíróság meggyőződjön arról, hogy a párhuzamosan folyó büntetőeljárás során e személy számára biztosították-e az eljárási garanciákat.
- 65 A 2016/343 irányelv 1. és 2. cikkéből kitűnik, hogy ezen irányelv tárgya és hatálya kizárólag a büntetőeljárásokra korlátozódik.
- 66 Márpedig terápiás céljára tekintettel a pszichiátriai intézetbe történő beutalásra vonatkozó eljárás, mint amelyről a jelen esetben az egészségügyről szóló törvény 155. és azt követő cikkei rendelkeznek, amennyiben azt a büntetőeljárástól függetlenül folytatják le, még ha arra az érintett személy vagy harmadik személyek egészségét fenyegető veszély megelőzése érdekében kerül is sor, nem tartozik a 2016/343 irányelv hatálya alá tartozó büntetőeljárások közé.
- 67 Ezenfelül a Bíróság elé terjesztett egyetlen irat alapján sem tehető olyan megállapítás, amely szerint a pszichiátriai intézetbe történő, terápiás célú kényszerbeutalás, mint amelyről az egészségügyről szóló törvény rendelkezik, az uniós jog végrehajtásának minősül, és a szóban forgó tagállamnak a Charta 51. cikkének (1) bekezdésével összhangban az ilyen eljárás lefolytatása során tiszteletben kellene tartania a Chartában biztosított alapvető jogokat.
- 68 Ezért az ötödik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2016/343 irányelvet és a Charta 51. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy sem ezen irányelv, sem a Charta e rendelkezése nem alkalmazandó a pszichiátriai intézetbe történő, terápiás célú beutalásra vonatkozó bírósági eljárásra, mint amelyről az alapügyben szóban forgó, egészségügyről szóló törvény 155. és azt követő cikkei rendelkeznek azon az alapon, hogy az érintett személy az egészségi állapotára tekintettel veszélyt jelenthet saját vagy harmadik személyek egészségére.

A hatodik kérdésről

- 69 Hatodik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2016/343 irányelv 3. cikkében foglalt ártatlanság véelmének elvét úgy kell-e értelmezni, hogy az – a demencia állapotában társadalomra veszélyes cselekményt elkövető személyek pszichiátriai intézetbe történő, terápiás és biztonsági célú beutalására vonatkozó, az alapeljárásban szereplőhöz hasonló eljárás keretében – megköveteli annak ügyészség általi bizonyítását, hogy a beutalni kért személy ilyen veszélynek minősülő cselekményt követett el.
- 70 Rá kell mutatni arra, hogy a 2016/343 irányelv a 15. cikke értelmében 2016. március 31-én lépett hatályba, és hogy a 14. cikkének (1) bekezdése szerint az ezen irányelv átültetésére előírt határidő 2018. április 1-jén járt le. Időbeli hatályát tekintve tehát alkalmazható a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárásra.
- 71 Egyébiránt kétségtelenül igaz, hogy az olyan eljárás, mint amelyről az alapügyben is szó van, nem az érintett bűnösségének megállapítására, hanem a pszichiátriai intézetbe történő kényszerbeutalásáról való döntésre irányul. Mivel azonban a szabadságelvonással járó ezen intézkedést nem kizárólag terápiás okok, hanem biztonsági okok is indokolják, a 2012/13 és a 2013/48 irányelvvel kapcsolatban korábban megállapítottakhoz hasonlóan el kell ismerni, hogy az ilyen eljárás – annak büntetőjogi célja miatt – a 2016/343 irányelv hatálya alá tartozik. A 2016/343 irányelv tehát alkalmazandó az olyan eljárásra, mint amely a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 427. és azt követő cikkeiben szerepel.
- 72 A 2016/343 irányelv 3. cikke előírja a tagállamokkal szemben annak biztosítását, hogy „a gyanúsítottak és a vádlottak mindaddig ártatlannak tekint[sék], amíg bűnösségüket jogszerűen meg nem állapították”. E kötelezettség tiszteletben tartása terheli az illetékes hatóságokat a pszichiátriai intézetbe történő beutalásra vonatkozó olyan eljárás keretében, mint amelyről az alapügyben szó van. Ezen irányelv 6. cikkével összhangban az ügyészséget terheli annak bizonyítása, hogy teljesülnek valamely személy pszichiátriai intézetbe történő beutalásának engedélyezése tekintetében a törvény által meghatározott kritériumok.
- 73 Amikor egy korábbi büntetőeljárás befejezésekor jogerősen megállapították, hogy ez a személy a demencia állapotában bűncselekménynek minősülő tényállást valósított meg, az, hogy az ügyészség ezen információra hivatkozik a pszichiátriai intézetbe történő beutalásra irányuló indítványa keretében, önmagában nem ellentétes a 2016/343 irányelv 3. cikkében kimondott ártatlanság véelmének elvével.
- 74 Mindazonáltal az alapügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetben a jelen ítélet 63. pontjában már megállapítottakkal összhangban e megfontolások nem érintik a 2012/13 és a 2013/48 irányelvben említett eljárási jogok – ilyen bírósági felülvizsgálat hatálya alá nem tartozó korábbi eljárások során való – tiszteletben tartásának az eljáró bíróság általi felülvizsgálatát.
- 75 A hatodik kérdésre tehát azt a választ kell adni, hogy a 2016/343 irányelv 3. cikkében foglalt ártatlanság véelmének elvét úgy kell értelmezni, hogy az – a demencia állapotában társadalomra veszélyes cselekményt elkövető személyek pszichiátriai intézetbe történő, terápiás és biztonsági célú beutalására vonatkozó, az alapeljárásban szereplőhöz hasonló bírósági eljárás keretében – megköveteli annak ügyészség általi bizonyítását, hogy a beutalni kért személy ilyen veszélynek minősülő cselekményt követett el.

A költségekről

- 76 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) A büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló, 2012. május 22-i 2012/13/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvet és a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról szóló, 2013. október 22-i 2013/48/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azok alkalmazandók az alapeljárásban szóban forgó nemzeti szabályozás által előírt, hasonló olyan bírósági eljárásra, amely terápiás és biztonsági okokból engedélyezi azon személyek pszichiátriai intézetbe történő beutalását, akik a demencia állapotában társadalomra veszélyes cselekményt követtek el. A 2012/13 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személyeket a lehető leghamarabb – de legkésőbb az első hivatalos, rendőrség általi kikérdezésük előtt – tájékoztatni kell a jogaikról azon időpontot követően, hogy a velük kapcsolatos gyanú – a sürgősségtől eltérő összefüggésben – indokolja, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságok kényszerintézkedések útján korlátozzák a szabadságukat.
- 2) Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkét, valamint a 2012/13 irányelv 8. cikkének (2) bekezdését és a 2013/48 irányelv 12. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint amely az alapügy tárgyát képezi, amely terápiás és biztonsági okokból olyan bírósági eljárásról rendelkezik, amely lehetővé teszi a demencia állapotában társadalomra veszélyes cselekményt elkövető személyek pszichiátriai intézetbe történő beutalását, amennyiben e szabályozás nem teszi lehetővé a hatáskörrel rendelkező bíróság számára annak megvizsgálását, hogy az előtte folyamatban lévő eljárást megelőző eljárások során – amelyek nem tartoznak ilyen bírósági felülvizsgálat alá – tiszteletben tartották-e az ezen irányelvekben szereplő eljárási jogokat.
- 3) A büntetőeljárás során az ártatlanság vételeme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelvet és az Alapjogi Charta 51. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy sem ezen irányelv, sem az Alapjogi Charta e rendelkezése nem alkalmazandó a pszichiátriai intézetbe történő, terápiás célú beutalásra vonatkozó bírósági eljárásra, mint amelyről az alapügyben szóban forgó Zakon za zdraveto (egészségügyről szóló törvény) 155. és azt követő cikkei rendelkeznek azon az alapon, hogy az érintett személy az egészségi állapotára tekintettel veszélyt jelenthet saját vagy harmadik személyek egészségére.
- 4) A 2016/343 irányelv 3. cikkében foglalt ártatlanság vételemének elvét úgy kell értelmezni, hogy az – a demencia állapotában társadalomra veszélyes cselekményt elkövető személyek pszichiátriai intézetbe történő, terápiás és biztonsági célú beutalására vonatkozó, az alapeljárásban szereplőhöz hasonló bírósági eljárás keretében – megköveteli annak ügyészség általi bizonyítását, hogy a beutalni kért személy ilyen veszélynek minősülő cselekményt követett el.

Aláírások